

Мельник Л.Ю.

УДК 657

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Анотація. В статті розглянуті основні ознаки спрощеної системи оподаткування, наведена порівняльна класифікація платників єдиного податку в різні періоди, особливості обліку та звітності суб'єктів підприємницької діяльності, а також розглянуто податкові ставки для різних груп платників єдиного податку та спеціальні ставки оподаткування.

Ключові слова: мале підприємництво, суб'єкти малого підприємництва, спрощена система оподаткування, єдиний податок.

Аннотация. В статті розглянуті основні ознаки спрощеної системи оподаткування, наведена порівняльна класифікація платників єдиного податку в різні періоди, особливості обліку та звітності суб'єктів підприємницької діяльності, а також розглянуто податкові ставки для різних груп платників єдиного податку та спеціальні ставки оподаткування.

Ключевые слова: малое предпринимательство, субъекты малого предпринимательства, упрощенная система налогообложения, единый налог

Summary. The paper describes the main features of the simplified system of taxation, given the comparative classification single taxpayers in different periods, especially accounting and reporting of business and considered the tax rates for different groups of single taxpayers and special tax rates.

To date, the establishment and dynamic development of small business in Ukraine is one of the main directions in the implementation of transformational processes.

Entities applying the simplified system of taxation, accounting and reporting, are divided into six groups of single taxpayers based on criteria such as number of employees, the scale of activity in terms of annual revenue and ongoing business activities.

Fundamentally new point in the new simplified system of taxation are different requirements for certain groups of single taxpayers - individuals carried on their business activities. The structure of the single tax income includes the income of the reporting period, including both operating income and other income.

For different groups of single tax payers set different ranges of single tax rates. Companies that belong to small businesses, self-chosen form of accounting and billing system.

Key words: small business, small businesses, the simplified system of taxation, single tax.

На сьогоднішній день становлення і динамічний розвиток малого підприємництва в Україні вважається одним з головних напрямків при здійсненні трансформаційних процесів, що може допомогти вирішити не тільки сучасні проблеми виходу із кризової ситуації, але й інші довгострокові питання розвитку ринкових відносин.

Проблемам спрощеної системи оподаткування обліку та звітності приділяли увагу Єгорова Ю., Мельянова Л., Моссаковський В., Степанко М., Сук Л., Сук П. та інші.

У контексті Податкового Кодексу України суб'єкти господарювання, фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на шість груп платників єдиного податку з урахуванням таких критеріїв, як чисельність найманих працівників, масштаб діяльності за показником обсягу річного доходу та здійснювані види господарської діяльності (табл.1).

Таблиця 1. Порівняльна класифікація платників єдиного податку в різні періоди

Групи платників єдиного податку	Критерії платників єдиного податку		
	Гранична кількість найманих працівників	Граничний обсяг річного доходу	Дозволені види діяльності
Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва (застосовувалась до 1 січня 2012 р.)			
Фізичні особи – підприємці	Не більше 10 осіб (включаючи членів сімей)	Не більше 500 тис. грн	Будь-які види діяльності, крім заборонених для спрощеної системи оподаткування
Юридичні особи	Не більше 50 осіб (середньооблікова кількість)	Не більше 1 млн грн	
Оновлена спрощена система оподаткування, обліку та звітності (застосовується з 1 січня 2012 р. із змінами і доповненнями)			
Перша група – фізичні особи – підприємці	Використання праці найманих осіб не передбачене	Не більше 150 тис. грн	Виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або надання побутових послуг населенню
Друга група – фізичні особи – підприємці	Не більше 10 осіб	Не більше 1 млн грн	Надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства
Третя група – фізичні особи – підприємці	Не більше 20 осіб	Не більше 3 млн. грн	Будь-які види діяльності, крім заборонених для спрощеної системи оподаткування
Четверта група – юридичні особи	Не більше 50 осіб (середньооблікова кількість)	Не більше 5 млн. грн	
П'ята група - фізичні особи – підприємці	Не обмежується	Не більше 20 млн. грн	Будь-які види діяльності, крім заборонених для спрощеної системи оподаткування
Шоста група – юридичні особи	Не обмежується	Не більше 20 млн. грн	

Порівняльний аналіз свідчить про наявність позитивних зрушень та певну лібералізацію вимог до платників єдиного податку (порівняно зі спрощеною системою, що діяла до 1 січня 2012 р.).

Гранично допустима кількість найманих працівників для фізичних осіб – платників єдиного податку збільшена удвічі – з 10 до 20 осіб.

Змінено також вимоги до масштабів діяльності платників єдиного податку:

- по-перше, граничний масштаб діяльності з 1 січня 2012 р. вимірюється не виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а обсягом отриманого доходу. Оскільки відповідно до ст. 292 Кодексу в обсяг доходу (на відміну від виручки) не включаються суми податку на додану вартість, перехід до нового показника в цьому обмеженні забезпечує відповідне збільшення дозволених масштабів діяльності;
- по-друге, обмеження за масштабом діяльності в кількісному вимірі збільшено для юридичних осіб з 1 млн до 20 млн. грн, а для фізичних осіб – підприємців з 500 тис. до 20 млн. грн.

Принципово новим моментом в оновленій спрощеній системі оподаткування є різні вимоги до окремих груп платників єдиного податку – фізичних осіб щодо здійснюваних ними видів підприємницької діяльності.

Поняття доходу платника єдиного податку, має дещо різне тлумачення залежно від належності певного платника єдиного податку до фізичних осіб – підприємців чи до юридичних осіб, а саме таке.

1. Для фізичної особи – підприємця, що є платником єдиного податку, до складу доходу включається:

- дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій);
- дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в матеріальній або нематеріальній формі, тобто у вигляді суми кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, та вартості безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг).

Однак, не включаються до складу доходу фізичної особи – підприємця – платника єдиного податку отримані ним пасивні доходи, а саме: проценти, дивіденди, роялті, страхові виплати і відшкодування, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності.

2. Для юридичної особи, що є платником єдиного податку, до складу доходу включається:

- будь-який дохід, зокрема дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій);
- будь-який дохід, зокрема дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в матеріальній або нематеріальній формі, тобто у вигляді суми кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, та вартості безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг).

Отже, під доходом платника єдиного податку слід розуміти загальну суму доходу платника єдиного податку від здійснення підприємницької діяльності, отриманого протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, за винятком доходів фізичної особи – платника єдиного податку, отриманих у вигляді пасивних доходів, та доходів, отриманих ним від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності.

Отже, до складу доходів платника єдиного податку відносять отримані доходи звітного періоду, що включають як дохід від операційної діяльності, так і інші доходи.

Для різних груп платників єдиного податку встановлено різні діапазони ставок єдиного податку (табл. 2).

Підприємства, що відносяться до суб'єктів малого підприємництва, самостійно вибирають форму бухгалтерського обліку і систему рахунків.

Таблиця 2. Податкові ставки для різних груп платників єдиного податку

Характеристика ставок	Групи платників єдиного податку					
	1	2	3	4	5	6
Вид ставки	Фіксована		Відсоткова			
Розмір основної (базової) ставки	1–10 % розміру мінімальної заробітної плати	2–20 % розміру мінімальної заробітної плати	3 % від доходу у разі сплати ПДВ або 5 % від доходу у разі включення ПДВ до складу єдиного податку		5 % від доходу у разі сплати ПДВ або 7 % від доходу у разі включення ПДВ до складу єдиного податку	
Спеціальні ставки						
У випадку перевищення гранично допустимого для відповідної групи платників обсягу доходу	15 % від суми такого перевищення		6 або 10 % від суми такого перевищення		15 % від суми такого перевищення	10 або 14 % від суми такого перевищення
У випадку отримання доходу при застосуванні розрахунків не в грошовій формі	15 % від суми такого доходу		6 або 10 % від суми такого доходу		15 % від суми такого доходу	10 або 14 % від суми такого доходу
У випадку отримання доходів від провадження діяльності, не зазначеної у	15 % від суми такого доходу		×	×	×	×

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

свідоцтві платника єдиного податку					
У випадку отримання доходу від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування	15 % від суми такого доходу		6 або 10 % від суми такого доходу	15 % від суми такого доходу	10 або 14 % від суми такого доходу
У разі перевищення обсягу доходу - можливість	Перейти з наступного кварталу до платників 2,3 або 5 групи	Перейти з наступного кварталу до платників 3 або 5 групи або відмовитись від спрощеної системи	Перейти з наступного кварталу до платників 5 групи або відмовитись від спрощеної системи	Перейти з наступного кварталу до платників 6 групи або відмовитись від спрощеної системи	Перейти з наступного кварталу на сплату інших податків і зборів
Податковий (звітний) період	Рік		Квартал		

Спрощена форма обліку, що передбачає узагальнення інформації про господарські операції у відомостях 1-М – з обліку коштів, 2-М – з обліку запасів, 3-М – з обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами, розрахунків по податках і по оплаті праці, 4-М – з обліку необоротних активів, 5-М – з обліку витрат, доходів, фінансових результатів і власного капіталу, а також оборотно-сальдової відомості. Використання для обліку відомостей, це по суті застосування спрощеного варіанта журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку, в якому об'єднано відомості і журнали-ордери в єдиний реєстр відомості.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" визначає (пункт 9), що суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в реєстрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису.

Таким чином, є правові основи вести бухгалтерський облік у малих підприємствах без застосування подвійного запису.

Передбачено використовувати чотири журнали: Журнал 1-мс обліку активів; Журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань; Журнал 3-мс обліку доходів; Журнал 4-мс обліку витрат. Інформацію про господарські операції із первинних документів переносять у журнали, а на їх основі складають спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Джерела та література

1. Податковий Кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями).
2. П(с)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від »: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39.
3. Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 № 720.
4. Наказ ДПС України від 24.12.12 № 1183 «Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо порядку визначення складу доходів суб'єктів господарювання – фізичних осіб – платників єдиного податку»
5. Бикова Г. Облік доходів та витрат у фізособи – платника ЄП / Г.Бикова // Дебет-Кредит. – 2013. – № 15. – С.10-14
6. Мельянова Л. В. Нові правила роботи на спрощеній системі оподаткування / Л. В. Мельянова // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2012. – № 1-2. – С.36-45
7. Степанко М. Єдиний податок «міграція» між групами / М. Степанов // Дебет-Кредит. – 2013. – № 15. – С. 44-47.
8. Сук Л. Спрощена система оподаткування обліку та звітності в малому бізнесі / Л.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2012. – № 1-2. – С.59-64.